

שאלה 1

יצירה פוסט-מודרנית הינה יצירה שמסרבת להתחייב למסורת התיאטרונית הקיימת. גד קינר (2014) מתאר כיצד הצגה תלוית טקסט דרמטי, נרטיב ודמויות, שהיו באירופה מזה 250 שנה נחלתם המשותפת של המחזאי והדרמטורג, פינתה את דרכה לאסתטיקה של אירוע היצג (פרפורמטיבי) חזותי ופיזי, המפרק ומפורר את הסינתזה וההירארכיה בין מרכיבי המוצג ושם את הדגש על הקיום הסימולטני, הכאוטי כביכול של היסודות הרב-חושיים (קינסטטיים) והמולטי-מדיומליים באירוע התיאטרוני.

כך, בגרסאותיו הרדיקליות ביותר, התיאטרון הפוסט-מודרני אינו יודע כלל עלילה, אלא מתרכז כולו באינטראקציה בין המבקר לקהל. 'פרמורמנס' הוא הצורה התיאטרלית הפוסט-מודרנית. 'פרמורמנס' במהותו, שונה מאוד מן הדרמה- כך, ראשית ניתן לראות אמנות זו כמי שמציבה 'מסמנים ללא מסומנים', סמלים ללא משמעות, בניגוד לדרמה. שנית, ה'פרפורמנס' אינו מתייחס למציאות אחרת, כפי שדרמה עושה באמצעות השימוש בבדיון. הדגש הוא רק על המבצע - ומכאן המינוח – כאשר למעשה מתקיימת מחיקת ייצוג.

המבצע נוטה לשחק לא דמות בדיונית על הבמה, אלא את עצמו. מסיבה זו, אירועים רבים באמנות הפרפורמנס' כוללים שחקנים שאינם שחקנים או שחקנים שאינם מקצועיים. כך, הגוף של המבצע הופך למרכז תשומת הלב בביצוע, מה שמודגש, זה לא האגדה ולא העלילה ולא הדמות, אלא האוטוביוגרפיה של השחקן וגופו. כמו כן, 'אמנות הפרפורמנס' שוברת לחלוטין את המחסום בין הקהל לאמן. כמו כן, הפרפורמנס- משחק את המשמעות וקיומה של 'אמת' כלשהי- הקהל כבר לא יודע אם הפעולה היא חלק מהבימוי או מהווה חדירה מאולתרת לתוך הטקסט. לשם בחינת אמנות הפרפורמנס ומאפייניה ה'פוסט מודרניים' בחרתי לדון ביצירותיה של האמנית פינה באוש.

יצירותיה של פינה באוש, ממחישות בהחלט את אמנות הפרפורמנס בהציגן את מאפייני הפוסט מודרניזם. ראשית כל, ארצה להתייחס לפסימיות המלווה את העידן הפוסט מודרני. כפי שמתאר מאור (2000) ראיית העולם האופיינית לעידן הפוסט מודרני כרוכה בפירוק כל רעיון והכרה באקראיות שמזדהה המדע, ובתנועה המתמדת אל עבר אנטרופיה וכאוס, מתוך כך, התפיסה נוטה להיות ניהיליסטית ולכך מתלוות דרך קבע תחושות של פסימיות, ייאוש וויתור על עשייה אקטיבית. ואכן, ניתן לראות ביצירותיה של באוש, כמו למשל 'פולחן האביב' או 'קפה מילר' את הכאב, הקושי של הדמויות הבמה וכן את הפאסיביות שלהן, הן בקושי מצליחות להרים את עצמן על הרגליים, נופלות, מציגות תמונות של כאב.

כך למשל, ב'פולחן האביב'¹, בו הרקדנים 'חוגגים' את הגעת האביב, הכריאוגרפיה ותנועות הגוף והפנים של הרקדנים מביעות פחד פרוע, תאוה, ייאוש, כעס, תחושת אי-שקט, לכלוך, עפר וזעם. כך למשל, האימה בפניה של האישה הנבחרת. הריקודים מציגים גופים נוקבים, תזזיתיים, פועמים; אגרופים שלובים יחד, אחוזים ונמשכים בין הרגליים; התרסקות, נפילה על הקרקע; עצירה והתחלה מחדש שיוצרות תחושה של פחד משתק. אפשר לראות בכך בהחלט את תחושותיו של האדם בעידן הפוסט מודרני. ג'יימסון (1984) טען כי

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=NOTjyCM3Ou4>

'התפרקות הזהות' ו'ביזור העצמיות' מובילות בהכרח גם לדעיכת הרגש. לטענתו של ג'יימסון, זהות לכידה (קוהרנטית) היא תנאי מוקדם להתקיימות רגשות עמוקים ואוטנטיים. לאור העובדה כי התרבות הפוסטמודרנית אינה מאפשרת את בנייתו והתקיימותו של אני יציב בעל זהות לכידה- אני זה אינו יכול לפתח רגשות עמוקים שכן הרגשות שלו נבנים על אופריות של רגעים- שחוץ מהם אין דבר.

ניתן לומר כי אותה 'אופוריה' מצוי ב'פולחן האביב'- זהו רגע של רגש עמוק, אך רגש עמוק זה גם מעיד על הקושי של הסובייקט, הגופים של הרקדנים מהווים אחד לכיד, מסה של איברי גוף הנעים בקצב אחיד וסימולטני- כאשר אחת מהן, 'הקרוב' יוצאת מן הקבוצה היא מצויה במצב של פחד משתק- היא לא מצליחה למצוא את הזהות הסובייקטיבית שלה. ניתן לומר כי באוש מצויה בקטע זה את דעיכת הרגש עליה דיבר ג'יימסון, אפילו שהקטע רווי ברגשות ויוצר רגש רב הוא מהווה אופוריה רגעית בעולם בו הסובייקט מתקשה להבנות את זהותו ולמצוא את הרגש שלו.

אפשר לראות נושא זה מתקיים גם בפרפורמנס 'קפה מילר'² שגם בו מוצג רגש רב, בעיקר בחיבוק בין הגבר לאישה- אך גם חיבוק זה, שמורכב מתנועות ברורות שמודגשות על ידי הגבר השני שמגיע ו'בונה' את החיבוק- ממחישות את הטכניות של הרגש, את 'השעתוק' שלו, כאשר הקטע כולו נראה כי נסוב סביב הכמיהה של הדמויות לרגש, לאהבה, לחיבור והקושי שלהן להגיע למצב כזה. הדמויות המתהלכות בעיניים עצומות, בתזזיתיות של רגע ולאחר מכן בכאב, באיטיות- ממחישות את האופוריה, הכמיהה לרגש, אך גם את 'עצימת העין'- העיוורון, הקושי לראות ולמצוא משמעות, ליצור תקשורת ורגש אמיתי בעולם פוסט מודרני.

יצירה נוספת שממחישה רעיון זה היטב היא היצירה- Kontaktshof³ שמציגה היטב את 'היעדר הרגש'. ג'יימסון (Frederick Jameson) מציין במאמרו "פוסטמודרניזם או ההיגיון התרבותי של הקפיטליזם המאוחר" (1984) את עצם העובדה כי האומנות הפכה לחלק מהשכפול והיצור המסיבי של הזירה הקפיטליסטית- "הייצור האסתטי כיום [בעידן הפוסטמודרני] השתלב בייצור הסחורות הכללי. מצב זה הוביל, לדעתו של ג'יימסון ל"מות הסובייקט" על פיו בעולם נטול עומק, עולם של פס ייצור המוני וחסר ייחוד הסובייקט הופך לאובייקט ולהפך.

ג'יימסון (1984) מתאר במאמרו כיצד התאגידים הגלובליים חסרי הפרצוף אשמים במות הסובייקט, אשר לא יכול לארגן את עברו ואת עתידו לכדי חוויה קוהרנטית ומונחה רק על ידי הרגע הטהור. ב- Kontaktshof מומחש היטב 'פס ייצור' זה של דמויות הניצבות מול הקהל, מראות את גופן חושפות את הפגמים שלהן כמו סחורה, מחייכות מעין חיוך מאולץ שממחיש מלאכותיות וסבל- בני האדם מוצגים כסחורה, נטולי עומק.

מאפיין נוסף של הפוסט מודרניזם ושל אמנות הפרפורמנס נוגע לקיומה של אמת והבחנה בין 'בדיון' לבין 'מציאות'. האדם בן העידן הפוסט-מודרני אינו יכול עוד להיעזר בתפיסות מסורתיות לצורך בניית זהותו שכן האידיאלים הישנים אינם יציבים עוד. המצב הפוסט-מודרני כרוך בראיית עולם כאוטית בה קיים ערעור מוחלט של תחושת הביטחון לגבי המושגים הבסיסיים

² <https://www.youtube.com/watch?v=WZd2SkydIXA>

³ ראה: https://www.youtube.com/watch?v=d_N6_-Yt28Y